

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний інститут
кафедра соціальної педагогіки

“ПЕРЕВАЛ”

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ ЗА НАПРЯМОМ “СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ”

Соціальний проект
учасниці II етапу
Всеукраїнської студентської
олімпіади зі спеціальності
“Соціальна педагогіка”
студентки 4 курсу
спеціальності “Соціальна
педагогіка і практична
психологія”

Попович Оксани Іванівни

Науковий керівник
кандидат пед. наук, доцент
Сабат Надія Володимирівна

ТВОРЧИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ “ПЕРЕВАЛ”

Щоб дійти до мети, треба, перш за все, йти!

Тема проекту: “Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей в умовах літнього оздоровчого табору “Смерічка”. **Творча назва:** “Перевал”.

Постановка проблеми (соціальна проблема, на вирішення якої спрямований проект), її актуальність. Інтеграція України в загальноєвропейський простір, необхідність розв’язання найактуальніших проблем сьогодення зумовлюють потребу творчих, діяльних, конкурентоспроможних, обдарованих особистостей нової формації – носіїв національних цінностей, загальнолюдських досягнень, що здатні до самовизначення, самовдосконалення, самореалізації, ініціювання та реалізації інновацій. Про це свідчать Укази Президента України про державну підтримку обдарованої молоді та про програму роботи з обдарованою молоддю. Саме тому дедалі актуальнішою стає проблема розвитку творчої й соціальної обдарованості дітей – майбутнього потенціалу нації. Представник гуманістичної психології К. Роджерс визначив цю проблему так: “Якщо сучасне суспільство не буде мати людей, здатних реагувати на найменші зміни в суспільному розвитку, ми можемо загинути, і це буде та ціна, яку ми всі заплатимо за відсутність креативності”. Загальновідомо, що найбільшого успіху досягають держави з багатим творчим людським потенціалом. На сьогодні відчуваємо дефіцит талановитих, обдарованих фахівців у різних галузях; неспроможність українських лідерів консолідувати національні сили зумовлює політичну й економічну нестабільність.

Питання розвитку **обдарованих дітей** піднімали відомі вчені Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Н. Лейтес, А. Матюшкін, Дж. Рензулі, А. Савенков, П. Торранс та ін. Соціально-педагогічні аспекти роботи з

обдарованими дітьми досліджують С. Архипова, Р. Вайнола, Ю. Василькова, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль, А. Лякішева, Г. Майборода, Л. Міщик, М. Федоров, С. Харченко та ін. У їхніх працях зазначено, що здібності та задатки розвиваються та реалізуються при умові сприятливого зовнішнього середовища і сукупності внутрішніх потенцій. Обдарована дитина відрізняється від однолітків видатними здібностями, або має внутрішні передумови для високих досягнень у тому чи іншому виді діяльності. А під здібностями науковці розуміють індивідуальні особливості, які дозволяють при сприятливих умовах успішно оволодівати діяльністю.

Обдарованість — це не лише своєрідне поєднання здібностей людини, а й своєрідний сплав її особистісних якостей. Розвиток і виховання обдарованих дітей вирішує проблему формування творчого потенціалу суспільства. Виховати з обдарованої дитини особистість, адаптовану до складностей сучасного життя, досить важко. У розвитку творчих можливостей та соціальної активності дитини велике значення має її спілкування з однолітками, участь у роботі позашкільних об'єднань.

Вітчизняні психологи (Б. Ананьєв, Н. Лейтес, С. Рубінштейн, Б. Теплов) серед основних видів виокремлюють спеціальну обдарованість, що має декілька характерних типів: академічно-інтелектуальна, соціальна, творчо-художня, спортивно-фізична. Соціальна обдарованість передбачає високий рівень соціалізації (спрямованість на розвиток соціокомунікативних навичок, обдарованості лідера).

Враховуючи, що одна і та ж дитина може проявляти різні типи спеціальної обдарованості, ми пропонуємо проект розвитку соціальної та творчо-художньої обдарованості.

Так як соціально обдаровані діти особливо потребують спеціально організованого оточення, де можуть знайти можливості для індивідуальної самореалізації та адекватного самовираження, вважаємо, що оптимальним середовищем для розвитку їхніх здібностей може стати дитячий оздоровчий табір.

Однією з навчально-виховних баз Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника є дитячий оздоровчий табір “Смерічка”, що розташований у селі Микуличин Яремчанської міської ради і має найвищий рейтинг в Івано-Франківській області. Щоліта “Смерічка” приймає на відпочинок та оздоровлення більше півтори тисячі школярів із багатьох міст України та закордоння, серед яких є діти з різними видами обдарованості, що активно включаються у табірне життя. Однак на сьогодні не розроблено диференційованих програм, які б максимально враховували вікові особливості обдарованих, поділ на категорії, типи, види обдарованості, у той час як кожна група обдарованих дітей потребує окремого підходу й адекватного соціально-педагогічного супроводу. Водночас Прикарпаття має широкий потенціал для розвитку творчо-художньої обдарованості. Так, у с. Космач на Косівщині проводяться щорічні міжнародні фестивалі, з’їзди писанкарів, наукові конференції, у яких приймають участь делегації з Італії, Росії, США, Канади, Франції, Литви, Польщі. Щоліта у “Смерічці” проходять практику як соціальні педагоги Прикарпатського університету, так і волонтери з різних куточків світу, що сприятиме розширенню кола знайомств дітей, обміну соціально-педагогічним досвідом.

Враховуючи нагальну потребу формування лідерів, провідників нації, першочерговим вважаємо формування лідерських якостей у дітей, розвиток їхньої соціальної активності. Зважаючи, що часто має місце прояв кількох видів обдарованості і соціально активні діти зазвичай мають яскраво виражені творчі здібності, пропонуємо одну з табірних змін організувати для соціально та творчо обдарованих дітей. Путівки на експериментальну зміну пропонуємо реалізувати на конкурсній основі або за результатами районних та обласних банків даних обдарованих дітей.

Зазначимо, що в соціально-педагогічній літературі сьогодні відсутнє однозначне трактування терміну “супровід”. Розглядаючи це питання, вітчизняні й зарубіжні наковці (О. Безпалько, Р. Вайнола, А. Капська, Д. Кречко, Н. Троценко, Т. Шанскова та ін. [11; 13; 17; 18] зазвичай

трактують супровід з позицій допомоги. Зазначимо, що сьогодні спостерігаємо тенденцію до осмислення супроводу з міждисциплінарних позицій. Соціально-педагогічна література все частіше оперує терміном “служба супроводу”, ідентифікуючи його з об’єднанням спеціалістів різного профілю. Тому соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей в умовах літнього оздоровчого табору розглядатимемо як складний процес взаємодії, сукупність послідовних дій соціального педагога у співпраці з вихователями, медперсоналом, усіма працівниками табірної зміни, що дозволять дитині визначитися з прийняттям рішення і нести відповідальність за його реалізацію, що сприятиме прогресу в розвитку обдарованості дитини. Зазначимо, що супровід передбачає не просто допомогу, а підтримку, в основі якої лежить збереження максимуму свободи і відповідальності суб’єкта розвитку за прийняття рішення.

Практична реалізація соціально-педагогічного супроводу передбачає єдність таких основних чотирьох **функцій**: діагностування проблеми; інформація про сутність проблеми і шляхи її вирішення; консультування на етапі прийняття рішення і вироблення плану розв’язання проблеми; первинна допомога на етапі реалізації розв’язання проблеми. Основними **принципами** соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей в умовах літнього оздоровчого табору нами визначено: рекомендаційний характер порад соціального педагога; пріоритет інтересів обдарованих дітей; неперервність супроводу; його мультидисциплінарність; прагнення до автономізації.

Конструктивний особистісний розвиток обдарованої дитини потребує створення інноваційних психолого-педагогічних технологій, адже технологічний підхід до процесу проектування перебування дитини в літньому оздоровчому таборі дозволяє максимально оптимізувати та інтенсифікувати виховну роботу за рахунок суттєвого підвищення ефективності роботи служби супроводу.

На даний час у науці та світовій практиці починає конкурувати з теорією **творчий проект**. Саме він поруч із теоретичними концепціями

стає найважливішою формою організації наукового знання та його зв'язку з практикою. Якщо наукова теорія – це універсальна форма теоретичного освоєння світу, то проект – така ж форма його конструювання. Основний сенс застосування проекту в роботі з обдарованими дітьми – це внесення соціально-педагогічних змін у зміст і напрями розвитку особистості обдарованої дитини, формування індивідуальності кожного вихованця.

Проект – унікальна діяльність, що передбачає координоване виконання взаємопов'язаних робіт для досягнення визначених цілей в умовах обмеження часу та ресурсів. Проектна діяльність – обмежена в часі, цілеспрямована зміна окремої системи з встановленими вимогами до якості результатів та специфіки організації. Планування проекту – безперервний процес, спрямований на визначення та узгодження найкращого способу дій для досягнення поставлених цілей з урахуванням усіх факторів його реалізації.

Практично будь-яка діяльність організації чи закладу може бути представлена як сукупність проектів [7, с. 5]. Пропонований нами традиційний щорічний проект за видом діяльності є циклічним, за масштабом – регіональним, за напрямом діяльності – навчально-виховним, за рівнем фінансування – змішаним, за терміном виконання – короткостроковим, за частотою реалізації – багаторазовим.

Мета проекту: забезпечення соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей шляхом створення умов для їхнього соціального та творчого розвитку.

Завдання проекту:

- обґрунтувати умови ефективності соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей в умовах дитячого оздоровчого табору з урахуванням можливостей Прикарпатського регіону та з наступним узагальненням досвіду, розробленням методичних програм і рекомендацій для розвитку обдарованих дітей;

- акумулювати варіативні види діяльності, форм та методів соціально-педагогічного супроводу з метою надання соціально-педагогічної допомоги в адаптації підлітків до умов дитячого оздоровчого табору та включення у творчу діяльність, формування в них активної громадянської позиції, лідерських якостей;
- підвищити рівень компетентності та професійної майстерності вихователів дитячих об'єднань, підготувати майбутніх соціальних педагогів до роботи з обдарованими дітьми.

Теоретичну основу розробки проекту становлять філософські положення про системний підхід як методологічний спосіб пізнання фактів і процесів; концептуальні положення теорії та практики виховання обдарованої особистості. У ході підготовки проекту ми керувалися положеннями психолого-педагогічних концепцій творчої особистості та її розвитку (В. Андрєєв, Б. Богоявленська, Л. Виготський, Г. Костюк, В. Моляко, В. Рибалка та ін.), соціально-педагогічними дослідженнями (І. Зверєва, А. Капська, І. Козубовська, Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, С. Марченко, І. Мигович, Л. Міщик, О. Пічкарь, Г. Попович, Н. Романова, В. Сидоров, С. Толстоухова), працями з основ формування обдарованої особистості в системі виховної роботи загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів (Б. Бітінас, І. Іванов, В. Кузь, С. Сисоєва, Т. Сущенко та ін.), концепцією особистісно-діяльнісного підходу до виховання (Г. Балл, І. Бех, Т. Левченко).

Тривалість проекту: 3 тижні, час табірної зміни.

Враховуючи, що студенти III курсу спеціальності “Соціальна педагогіка. Практична психологія” проходять 6-тижневу літню педагогічну практику в дитячих оздоровчих закладах, впродовж перших трьох тижнів вони матимуть змогу реалізувати організаційний та планово-прогностичний етапи. У наступні три тижні учасники проекту вирішуватимуть завдання технологічного та підсумкового етапів.

Віковий склад цільової аудиторії проекту: обдаровані підлітки віком від 11 до 14 років (соціальна та творчо-мистецька обдарованість).

Програма реалізації проекту втілюватиметься через два підпроекти: “Лідер” і “Муза”, що реалізують вищезазначені завдання, враховуючи соціальну та творчо-мистецьку обдарованість.

Підпроект “Лідер”

Лідер ідеальний, коли люди практично не підозрюють про його існування. Лідер не дуже хороший, коли люди підкоряються й звеличують його. Він зовсім поганий, коли вони нехтують ним. Якщо ви не поважаєте людей, то й вони не будуть поважати вас. Гарний лідер той, хто мало говорить, але робота його робиться й цілі його досягаються. А його люди говорять: "Ми все зробили самі"

Лао-Цзи

Мета підпроекту: розвиток соціальної обдарованості, що передбачає високий рівень соціалізації (спрямованість на розвиток соціокомунікативних навичок, обдарованості лідера).

Завдання підпроекту:

формувати й зміцнювати у школярів внутрішні джерела мотивації щодо саморозвитку своїх творчих здібностей, а також їхньої успішної соціалізації, надавати їм можливості для самореалізації;

формувати активну громадську позицію, національну свідомість, власну гідність, відповідальність за свої дії, соціальну компетентність.

Підпроект “Муза”

Мета підпроекту: формувати інтерес до літератури, мистецтва, бажання розвивати своє розуміння прекрасного; вдосконалювати культуру

мовлення та поведінки, естетичний зовнішній вигляд; розвивати уміння танцювати, співати, декламувати, малювати, інші художні уміння.

Завдання підпроєкту: виховання шанобливого ставлення до курсів естетичного циклу; відвідування театрів, виставок, концертів, вечорів зустрічі з творчими людьми; організація роботи гуртків, клубів, об'єднань (літературних, танцювальних, хорових, художніх, тощо), які сприяють естетичному розвитку.

Види обдарованості	Методи формування
Соціальна обдарованість	Щоденні лінійки Табірні збори Система самоврядування Допомога вихователям молодших загонів Свято-презентація життєтворчих проєктів
Творчо-художня обдарованість	Гурток малювання Гурток художньої вишивки Гурток різьби по дереву Гурток писанкарства Гурток “Трембітари” Гурток гончарства Ознайомлення зі старовинною та сучасною архітектурою Гуцульщини Творчі виставки дитячих робіт

Організаційний етап: формулювання мети й завдань проєкту, обґрунтування його соціальної значущості, визначення теми проєкту; розробка концептуальних положень проєкту, планування роботи.

Так як на експериментальну зміну приїжджають обдаровані діти, то діагностична робота проводитиметься при необхідності. Для визначення креативної культури особистості, потреби в досягненнях та мотивації успіху пропонуємо скористатися діагностичними методиками (Додаток Е).

На цьому етапі варто вести просвітницьку роботу з дітьми, батьками (Додаток Д), педагогами про необхідність систематичної роботи з обдарованими дітьми, залучення їх до творчих проєктів. Матеріал для ознайомлення з роботою дитячого оздоровчого табору “Смерічка” наведено в додатку Б.

Планово-прогностичний: презентація проєкту; організація робочих творчих груп; розробка рекомендацій для всіх учасників проєкту та розподіл між ними завдань; прогнозування результатів.

Технологічний:

- проведення семінарів, робота гуртків;
- влаштування оглядів-конкурсів дитячої творчості, виставок та ярмарків їхніх виробів задля укріплення віри дітей у власні сили та привернення уваги громадськості до їхніх проблем;
- проведення інтерактивних занять у формі тренінгів (Додаток Г) та семінарів з метою формування характерів, світогляду, самостійності громадян, розвиток їхніх лідерських якостей, підготовка соціально-позитивного лідера, розвитку у дитини навиків цивілізованого спілкування, лідерства і партнерства, а також активного та відповідального підходу до життя. Істотною відмінністю таких студій від запропонованих у традиційних закладах освіти є рух і безпосередня участь у засвоєнні певного вміння. Протягом тренінгу проводяться рольові та рухливі ігри (Додаток В), спілкування і групові дискусії для кращого засвоєння теми;
- розповсюдження інформації про потреби, проблеми обдарованих дітей, у т. ч. створення спеціального відкритого для всіх організацій сайту з метою налагодження співпраці та спілкування учасників проєкту після закінчення терміну його дії;
- створення ситуацій успіху, розвиток творчої, пошукової активності та навичок колективно злагоджених дій;
- проведення соціально-педагогічних консультацій, тренінгів.

Підсумковий: підведення підсумків діяльності і внесення коректив; оцінка результатів виконання проекту, колективних і особистих досягнень учасників проекту.

Очікувані результати проекту:

- вдосконалення системи підтримки обдарованих дітей, створення атмосфери життєдіяльності, яка б сприяла гармонійному розвитку кожної дитини, збереженню й підтримці її фізичного, психічного здоров'я;
- створення необхідних умов для повнішого розкриття творчого потенціалу дітей, формування в них лідерських якостей, соціальної активності;
- збереження національних традицій і досвіду;
- підвищення рівня компетентності та професійної майстерності вихователів дитячих об'єднань, майбутніх соціальних педагогів у роботі з обдарованими дітьми, їхнього науково-методичного та інформаційного забезпечення.

Ресурси:

Людські: згуртований колектив однодумців-професіоналів, які б організовували роботу з дітьми на принципах гуманізму, педоцентризму, орієнтуючись на особистісний розвиток дитини – вихователі, студенти III курсу спеціальності “Соціальна педагогіка. Практична психологія” та інші; адміністрація табору, яка була би каталізатором всього нового, перспективного, підтримувала інновації та згуртовувала працівників.

Матеріальні: державне фінансування, міжнародні гранти, підтримка міжнародних фондів, залучення інвестицій, кошти благодійних організацій, меценатів, спонсорів; специфічні фандрайзингові заходи (наприклад, Прикарпатський університет щороку організовує Галицький бал і половину зібраних коштів міг би віддавати на реалізацію проекту).

Інформаційні: навчально-методична, наукова література з питань організації роботи з обдарованими дітьми в літніх оздоровчих таборах; інформаційна мережа Інтернет.

Соціальні: дитячий оздоровчий табір “Смерічка”; благодійні фонди й громадські об’єднання, які співпрацюють із табором.

Технологічні: сукупність вищеперелічених форм, методів, засобів та прийомів, що застосовуються вихователями, соціальними педагогами з метою ефективного соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей.

Форма презентації результатів проекту: 1) Виставки творчих робіт, виступи дітей; 2) мультимедійна презентація результатів проекту; 3) методичні рекомендації з соціального супроводу обдарованих дітей, які отримає кожен учасник після завершення проекту. Після закінчення учасник отримує сертифікат (Додаток А), який засвідчує його участь у проекті.

Література

1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного і порівняльного аналізу: монографія / О. Є. Антонова. – Житомир: ЖДУ, 2005. – 456 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. – 342 с.
3. Богоявленская Б. В. Концепция одаренности / Б. В. Богоявленская, А. М. Матюшин // Обдарована дитина. – 2000. – № 1.
4. Гільбух Ю. З. Розумово обдарована дитина: психологія, діагностика, педагогіка / Ю. З. Гільбух. – К. : Випол, 1993. – 75 с.
5. Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 рр.: затверджено постановою Каб. Мін. України від 08.08.2007 №106 // Історія України: Шкільний світ, 2007. – № 39. – С. 12.
6. І творчість, і праця, і успіх: збірник методичних матеріалів / упор. С. А. Болсун. – Кіровоград: ПОЛІМЕД-Сервіс, 2009. – 164 с.

7. Киричук В. Розвиток особистості учнів у системі проектування навчально-виховного процесу // Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Тернопіль, 21–22 квітня 2010р.). Тернопіль: ІОД, 2010. – С. 5-24.
8. Коваль Л. Г., Зверєва І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. посіб. / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверєва, С. Р. Хлебик. – К.: ІЗМН, 1997. – 300 с.
9. Ковганич Г. Метод проектів у формуванні життєвої компетентності особистості / Г. Ковганич // Завуч. – 2005. – № 19. – С. 19-22.
10. Костів В. І. Експрес-методика діагностики креативної культури особистості / В. І. Костів // Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Тернопіль, 21–22 квітня 2010р.). Тернопіль: ІОД, 2010. – С. 133-144.
11. Кречко Д. А. Проблема трактовки категории сопровождения в современной психолого-медико-социальной литературе / Д. А. Кречко // Психолого-медико-социальное сопровождение детей: проблемы, поиски, перспективы: сборник научных статей по материалам всероссийской научно-практической конференции с международным участием (Хабаровск, 24-25 мая 2010 г.) / под ред. Е. Н. Ткач. – Хабаровск: Изд-во ДВГГУ, 2010. – С. 100-103.
12. Психология одаренности детей и подростков: учебн. пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений / Ю. Д. Бабаева, Н. С. Лейтес, Т. М. Марютина и др; под ред. Н. С. Лейтеса – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 336 с.
13. Соціальна педагогіка / [А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола та ін.]; за ред. А. Й. Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 154 с.

14. Соціально-педагогічний патронаж обдарованих дітей // Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка. Соціальна робота : Навчальний посібник / Л. Г. Коваль. – Київ: ІЗМН, 1997. – С. 125-150.
15. Спецвипуск газети „Завуч” „Обдаровані діти”. – 2003. – №17-18.
16. Тадеєв В. О. Обдарованість і творчість особистості: американський підхід: монографія / В. О. Тадеєв. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 240 с.
17. Троценко Н. Є. Методичний супровід профілактичної роботи соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. Є. Троценко // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. ст. (спецвипуск) : у 2-х ч. / [редкол.: Бех І. Д., Огнев'юк В. О., Кононко О. Л. та ін.]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. – № 11. – Частина 2. Педагогіка. Психологія. – С. 75–79.
18. Шанскова Т. І. Актуальні тенденції у підготовці майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічного супроводу сімей / Т. І. Шанскова // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 21. – С. 142-145.

Додаток А
Зразок сертифікату

СЕРТИФІКАТ

Виданий студентці ІІІ курсу спеціальності
“Соціальна педагогіка і практична психологія”
Прикарпатського національного університету
ім. В. Стефаника

Мошків Марії,

який засвідчує її участь у реалізації творчого
соціального проекту “Перевал” на базі
дитячого оздоровчого табору “Смерічка”
з 6 до 27 липня 2011 р.

Директор літнього
оздоровчого табору “Смерічка” _____ М. П. Соя

Керівник проекту _____ О. І. Попович

Додаток Б

Матеріал для просвітницької роботи з батьками, дітьми, педагогами навчальних закладів

ДИТЯЧИЙ ОЗДОРОВЧИЙ ТАБІР “СМЕРІЧКА”

Дитячий табір 1 категорії "Смерічка" розташований в с. Микуличин (Яремче), Івано-франківська обл. Дитячий табір "Смерічка" пропонує проживання в 3-х поверхових стаціонарних дерев'яних корпусах в "гуцульському" стилі (два корпуси: для хлопчиків і для дівчаток). Номери 6-8-ми місні, душ на території. У корпусі для дівчаток є душ і біде. Холодна, гаряча вода – постійно. Територія: зелена, доглянута. Харчування: 5-ти разове в їдальні, завжди в наявності свіжі овочі і фрукти.

Інфраструктура: на території є дитячий майданчик, медпункт, їдальня, футбольне і баскетбольне поля, концертний зал. Під час відпочинку з дітьми постійно займаються професійні педагоги, проводяться вікторини, конкурси, різні змагання.

Дитячим табором "Смерічка" пропонуються екскурсії по Карпатах, піші походи в гори (сходження на гору Хом'як), відвідини Яремчанських водопадів.

Зміни:

1 зміна: з 30.05 по 21.06

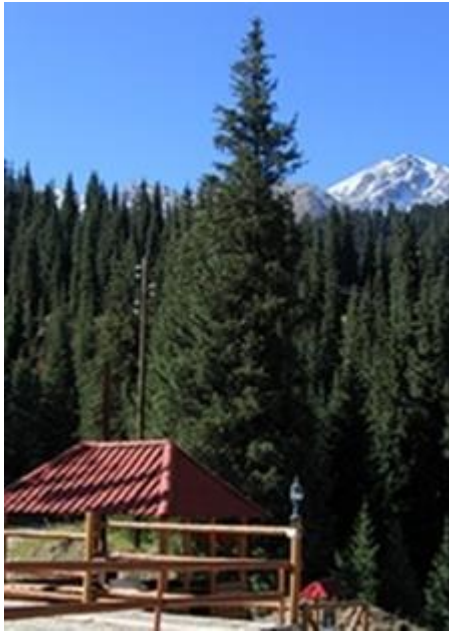
2 зміна: з 20.06 по 12.07

3 зміна: з 11.07 по 02.08

4 зміна: з 01.08 по 23.08

Навчально-виховна база Прикарпатського університету. Поруч з комплексом “Смерічка” Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника заплановано будівництво Міжнародного молодіжного центру зустрічей студентської молоді України та Польщі, тому в перспективі вбачаємо також співпрацю з польськими колегами.

За літо в таборі оздоровлюються більше 1200 дітей. Причому з різних регіонів України. В нас також відпочиває чимало дітей, батьки яких є українцями, але живуть у різних країнах — в Австрії, Польщі, Німеччині. Були також групи з Казахстану та Грузії. З дітьми працюють студенти нашого університету, приїжджають студенти із США. окрім основної роботи вони фактично є викладачами англійської мови. дуже важливо, що ми вчимося в них, а вони — в нас.

Кожен день у таборі «Смерічка» не схожий на інші. Як тільки перші промені сонця золотять гірські вершини, табір наповнюється дитячими голосами. Після обов'язкової руханки — ранкова лінійка. Під час відкриття табірної зміни підіймається державний Прапор. а коли звучить державний Гімн, усі діти — від шестирічних до 11класників — співають, поклавши руку на серце. Це — важливий компонент патріотичного виховання. У «Смерічці» — своєрідний культ української мови і пісні, поваги до рідного краю, своїх батьків, пращурів. традиційно проводяться дні «Звичаї мого народу» з циклом бесід про гуцулів і традиційним фестивалем дитячої пісні. кожна дитина, покидаючи табір, знає напам'ять як мінімум десять нових українських пісень, які вивчила тут. а гімн «Смерічки» «Прикарпаття моє, Прикарпаття» лунає далеко за межами України: її повезли до США волонтери з Техасу.

Не випадково табір «Смерічка» має найвищий рейтинг в області і визнаний одним з найкращих таборів України. Хто хоч раз побував у цій чарівній країні дитячих мрій, той обов'язково повернеться знов. директор табору Микола Соя кожне літо проводить у «Смерічці», бере участь у святах, спортивних змаганнях, разом з дітьми варить кашу, разом вирушає у походи. Він вважає, що, доторкнувшись до неповторного духу, який оселився у цьому куточку Карпат, вже не можна проміняти його на інші землі, інші радощі, іншу любов...

Крім цього, діти їздили на екскурсії до м. Яремча, побували на мальовничому водоспаді та на Перевалі - тобто на границі Прикарпаття і Закарпаття. Також каталися на гірській канатній дорозі у Ворохті, відвідали з екскурсією м. Івано-Франківськ, піднімалися на галявину Коханья, ходили в одноденний похід.

вожатих

Гуцульський танець у виконанні

галявині "Кохання"

Загін "Ватра" відпочиває на

“Смерічка” – табір для розвитку й реалізації творчих здібностей, прагнень, мрій!

Додаток В

Ігри для табору

Ігри на знайомство

Гра „Про мене сказали б...”

Учасники сидять у колі, кожен по черзі говорить фразу, яка розпочинається зі слів: „Мій (хтось) сказав би про мене, що ...”

Гра „Запам`ятай ім`я”

На першому етапі для проведення цієї гри знадобиться 1 м`яч, учасники гри утворюють коло. В колі кожна людина по черзі називає своє ім`я. Потім хтось кидає м`яч навмання комусь та називає його ім`я. Тоді відправляє м`яч іншому, і так доти, доки м`яч не обійде по колу і не потрапить до рук ведучого. На II етапі називаючий повинен зробити два послідовних кидки наліво, називаючи імена, і потім повторити те саме направо. Тому в гру потрібно ввести 2 м`ячі.

Гра „Паличка” (поки не всі імена ще добре знайомі)

В центрі кола ведучий. У нього – зроблена з паперу або з газет „паличка”. Один з учасників починає, говорячи: „Саша, Коля...” (своє ім`я називає та іншого). Ведучий (гравець, що в центрі кола) повинен торкнутися паличкою Колю, поки той не встиг назвати після свого імені ще чиєсь. Якщо він встигає, міняються ролями.

Гра „Тік-так”

Всім учасникам пропонується дізнатися імена своїх сусідів справа та зліва. Після цього ведучий підходить до будь-кого із учасників і промовляє „Тік” або „Так” і рахує до 5 (10). Учасник, до якого звертався ведучий, повинен встигнути назвати ім`я сусіда справа (при „так”), зліва (при „тік”).

Самопредставлення:

- ім`я і риса характеру, яка починається з першої літери імені;
- ім`я і 3 позитивні риси;
- закінчити фразу: „Не хочу хвалитися, але я...”;
- ім`я і свої уподобання („Бінго”): без допомоги ножиць створити ляльку, використовуючи метод обривання. Для цього потрібно скласти папір навпіл. На руках, на голові, на ногах вписати потрібну інформацію (улюблена страва, улюблена книга, улюблений колір, улюблений музичний жанр, улюблене місце відпочинку). За цією інформацією граючий шукає собі 4-5 товаришів (відповідь має бути аналогічною) і вигукує: „Бінго!” (це означає, що групу створено).

Вітальна

Треба разом привітатись:
 - Добрий день! (граючі відповідають)
 Дружно, голосно сказати:
 - Добрий день!
 Вліво, вправо поверніться,
 Туди-сюди посміхніться:
 - Добрий день!
 У долоні поплескайте:
 - Добрий день!
 Дружно, всі, не відставайте:
 - Добрий день!

Наше коло мов сім`я

Наше коло мов сім`я.
 Друзі ми: і ти, і я.
 -Добрий день, сусіду зліва.
 -Добрий день, сусіду справа.
 Ми – одна сім`я.
 Наше коло мов сім`я.
 Друзі ми: і ти, і я.
 Обніми сусіда зліва.
 Обніми сусіда справа.
 Ми – одна сім`я.
 (далі замінюємо слова „добрий день” на посміхнись, поцілуй, приголуб,
 налякай, всі завдання потрібно виконувати).

Гра-руханка „Подарунок”

Діти стоять в колі. Кожен з них придумує, який подарунок він хотів подарувати сусіду зліва. По черзі за допомогою міміки і жестів пояснює тому, кому дарує. Допускається підказка, але така, в якій не міститься назви даного предмета, а тільки його опис.

Гра-руханка „Ми йдемо”

Діти стоять в колі. Всі разом повторюють слова і починають йти по колу:
 - Ми йдемо шукати друга (3 рази).
 Говорячи наступну репліку, зупиняються і через одного повертаються
 лицем до сусіда:
 - Зупинились, подивились.
 І далі виконують команди:
 „Долоньки - до долоньок”.
 Продовжують рух в іншу сторону, повторюючи слова і команди.
 - Ми йдемо шукати друга (3 рази).
 - Зупинились, подивились.
 „Долоньки - до долоньок”.
 „П`ятки – до п`ятки”.

Продовжують рух і доповнюють поступово команди:

„Плече – до плеча”.

„Вушко – до вушка”.

„Носик – до носика”.

„Пастка”

Гравці утворюють два кола.

Внутрішнє коло, взявшись за руки, рухається в одну сторону, а зовнішнє в другу. За командою ведучого обидва кола зупиняються. Діти, що стоять у внутрішньому колі, піднімають руки вгору, утворивши ворота.

Решта то вбігають в коло, проходячи за воротами, то вибігають з нього.

Раптово подається друга команда: „Ворота”. Руки опускаються, і ті, хто залишився в середині кола, залишаються в колі. Вони залишаються у внутрішньому колі і беруться за руки з тими, хто там є. Після цього гра знову продовжується. Коли в зовнішньому колі залишиться мало граючих, з них утворюється внутрішнє коло.

„Хвіст дракона”

Гравці стають один за одним, беручи попереднього за талію. Той, хто стоїть попереду, намагається виймати останнього гравця у колоні, котрий уникає цього, не випускаючи попереднього.

„Розмови з паличкою”

По черзі говорять всі учасники групи. Перший, тримаючи паличку, описує подію зі свого життя протягом 30 сек. Потім паличка переходить до наступного учасника, який має підсумувати попередню розповідь, а потім розповісти свою історію. Слідкуйте, щоб підсумовування включало в себе всі основні пункти розповіді.

Додаток Г

Тренінг “Дорога у світ самоврядування”

Мета тренінгової програми:

Організація процесу конструктивного спілкування учасників з метою залучення їх до співробітництва, співтворчості, формування й розвиток лідерських якостей, креативного підходу у розв’язанні загальних та індивідуальних учнівських проблем.

Завдання тренінгової програми:

- Вироблення робочої моделі самоврядування у дитячому оздоровчому таборі та розробка плану запровадження її у життя;
- Формування мікроколективів активістів щодо різних напрямків організаторської діяльності
- Розвиток їх лідерських здібностей і вміння позитивно впливати один на одного, переконувати і заражати корисною справою, набуття ними досвіду безконфліктних ділових стосунків

Цільова група – категорія учасників: підлітки

Кількість учасників тренінгового заняття: 24 – 28 учнів

Час, необхідний для проведення тренінгу: 2 дні (по 4 тренінго/години)

Обладнання:

Папір для записів

Блокноти

Стенди

Роздатковий матеріал – картки «Кумедні емоції»

Ручки, маркери, фломастери

Шляпа

Штрафні жетони

Призові жетони

Медалі, грамоти

Книги: «Школа життєтворчості», «Мистецтво життєтворчості особистості», «Психологія і педагогіка життєтворчості»*

Папір А 4, А3

Пов'язки на очі

Оцінка тренінгу (критерії успіху): широкомасштабна інтеграція самоврядування в усі сфери життєдіяльності колективу дитячого оздоровчого табору.

Хід проведення тренінгу:

Етап 1. Запрошення до співтворчості.

Вправа 1. «Правила співробітництва»

Вправа 2. «Екран настрою»

Вправа 3. «Добрі побажання»

Вправа 4. «Керівник»

Вправа 5. «Команда»

Вправа 6. «Портрет співробітника»

Вправа 7. «Міні – вистави»

Вправа 8. «Поема одного дня»

Етап 2. «Майбутнє починається сьогодні».

Вправа 1. «Щоденник Новатора»

Вправа 2. «Модель майбутнього та місце в ньому самоврядування»

Вправа 3. «Захист творчого проекту»

Вправа 4. «Триумфальна мить»

Етап 1. Запрошення до співтворчості

Вправа 1. «Правила співробітництва»

Мета етапу тренінгу: формування здатності до осмислення проблем колективної життєдіяльності та готовності до набуття досвіду конструктивної міжособистісної взаємодії.

Обладнання: Папір для записів, ручки, шляпа.

Хід проведення вправи:

Після вступного слова тренера про мету проведення збір-старту, учасникам пропонується написати по два правила, дотримання яких допоможе успішно справлятися з будь – яким завданням. Аркуші з правилами збираються до купи у шляпу, тренер усі зачитує вголос, після чого проходить їх обговорення.

Запитання для обговорення:

- Як ви гадаєте, яких правил нам потрібно дотримуватись, щоб наш збір пройшов успішно?
- Які правила нам буде легко виконувати, а які важко (чому)?
- Які з цих правил ми можемо узяти за основу зводу законів самоврядування у таборі?

Вправа 2. «Екран настрою».

Мета етапу тренінгу: створення доброзичливої атмосфери, позитивного настрою у колективі.

Обладнання: Роздатковий матеріал – картки «Кумедні емоції», стенд.

Хід проведення вправи:

По колу передаються картки з кумедним зображенням емоцій. Кожен учасник запам'ятовує номер картки, на якій намальовано ту емоцію, що відповідає його настрою. Картка, яку обрало більшість, прикріплюється до стенду «Екран настрою». (Зображень може бути декілька).

Запитання для обговорення:

- Який в нас зараз настрій? Він буде сприяти нашій роботі?
- Чому так важливо розпочинати нове діло у гарному настрої?

Вправа 3. «Добрі побажання».

Мета етапу тренінгу: формування товариських відносин.

Хід проведення вправи:

Завдання учасникам по колу передати один одному якесь гарне побажання за допомогою міміки й жестів.

Вправа 4. «Керівник».

Мета етапу тренінгу: придбання учасниками досвіду керування іншими

Обладнання: стільці, пов'язки на очі, штрафні жетони.

Хід проведення вправи:

Учасники тренінгу розподіляються на дві команди (гра буде проходити у дві черги), в кожній команді 6-7 пар. Тренер ознайомлює з правилами гри «Машинки»:

- Гра «машинки» полягає у тому, що машинка керується за допомогою команд свого хазяїна, що він говорить, так вона і діє. Зараз ми проведемо конкурс на кращого хазяїна машинки і кращу «машинку», тобто, на кращого керівника і виконавця.

Завдання хазяїна – чітко давати команди своїй «машинці», дбайливо відноситись до неї, намагатися, щоб з нею нічого поганого не трапилось, тобто, не попала ні в яку аварію, не з ким і не чим не зіткнулась. Бо за кожне таке зіткнення пара отримує штрафний жетон.

У кімнаті психотренінгу розставляються стільці, що відіграють роль різних перепон на шляху «машинки» до свого хазяїна. Учасники що в парах стають напроти один одного на визначеній відстані, той хто в ролі

«машинки» надягає на очі пов'язку, він повинен почути голос свого «хазяїна» і, чітко виконуючи його команди, «доїхати» до нього. 6-7 пар виконують завдання одночасно, потім пари міняються ролями. Роль журі при кожній парі виконують учасники другої команди (вони дають штрафні жетони за «аварії»). Потім команди міняються місцями.

Запитання для обговорення:

- Що легше дається: керування іншими, чи виконання настанов-команд?
- Хто ж виявився кращим керівником, а хто – виконавцем?
- Які якості допомогли справитися з завданням керувати і виконувати накази?
- Який висновок кожен зробив для себе?

Вправа 5. «Команда»

Мета етапу тренінгу: створення згуртованого і працездатного творчого колективу.

Обладнання: шляпа, папір, ручки.

Хід проведення вправи:

1. Тренер разом з учасниками формулює відповіді на наступні запитання:
 - Що представляє собою творчий колектив?
 - Навіщо люди об'єднуються у творчі колективи?
 - Яка можлива структура творчого колективу? (наприклад, – рівноправне об'єднання творчих особистостей)
2. Учасникам дається завдання на аркушах паперу написати з одного боку своє ім'я, а з іншого написати у стовпчик якості та здібності особистості, що необхідні їй для успішного співробітництва з іншими. Потім картки складаються у шляпу. Зі шляпи вони виймаються по черзі, укупі в кількості учасників однієї команди (утворення таким чином 4 команд).

Запитання для обговорення:

- Як робота у командах може допомогти у розв'язанні завдань?
- Яким чином буде виконуватись керівництво у ваших командах?

Вправа 6. «Портрет співробітника»

Мета етапу тренінгу: визначити пріоритетні якості та здібності, які необхідні для успішного співробітництва у колективі.

Обладнання: блокноти, ручки.

Хід проведення вправи:

Командам дається завдання

- скласти «портрет – розповідь» про особистість, яка здатна успішно співпрацювати з людьми, розв'язувати конфліктні ситуації;
- у творчій формі презентувати свою розповідь.

Запитання для обговорення:

- Як ви гадаєте, що допоможе кожному з нас розвинути в собі ті здібності й якості, що ви тільки що визначили у своїй розповіді?

Вправа 7. «Міні – вистави»

Мета етапу тренінгу: Набуття учасниками навичок групових взаємин, оволодіння способами рольової поведінки.

Обладнання: блокноти, ручки, підручний реквізит.

Хід проведення вправи:

1. Тренер звертається до учасників:

- Практично кожна людина намагається щось в своєму характері. Звісно, що може бути і так, що в собі все подобається. Але іноді, все ж з'являється думка, що у чомусь хочеться стати кращим? Зараз, замислитесь і у блокноті запишіть ту якість, яку ви бажаєте в собі вдосконалити. Потім напишіть якогось літературного героя, який у повній мірі володіє цією

якістю (зовсім не обов'язково, щоб він був позитивним).

- А тепер, уявіть, що кожна команда – це театральна трупа, і вам потрібно розіграти театральну виставу. Ваші ролі – це ті герої, яких ви тільки-що написали. А теми будуть наступні:

«Обдарована дитина», «Звичайний день у школі майбутнього», «Екзамен у школі творчих особистостей», «Відкриття віку».

Запитання для обговорення:

- Що допомогло вам справитися з цим завданням?

- Як ви організували в своїх командах процес виконання завдання?

Чи згодні ви з тим, що створення команди – творчого колективу, є запорукою успішного досягнення мети, виконання складного завдання, розв'язання проблемної ситуації? Аргументуйте свою відповідь на прикладі підготовки вашою командою вистави.

Вправа 8. «Поема одного дня»

Мета етапу тренінгу: Підсумкова рефлексія роботи учасників тренінгу.

Обладнання: блокноти, ручки, папір А3.

Хід проведення вправи:

Командам пропонується написати творчий звіт, в якому відобразити все, що їм особливо сподобалось у тренінговому занятті, які думки в них з'явилися в ході виконання завдань, обговоренні різних запитань. Звіт написати під назвою: «Поема одного дня» і представити його іншим учасникам. (Звіт можна обіграти, як сценку.)

Етап 2. «Майбутнє починається сьогодні»

Вправа 1. «Щоденник життєтворця»

Мета етапу тренінгу: Ознайомлення учасників з ідеями педагогіки життєтворчості.

Обладнання: Книги: «Школа життєтворчості», «Мистецтво життєтворчості особистості», «Психологія і педагогіка життєтворчості», папір А4, ручки, фломастери.

Хід проведення вправи:

Учасники ознайомлюються зі змістом книг, в яких розкривається нова педагогічна методологія – педагогіка життєтворчості, так як саме теоретико-методологічна база педагогіки життєтворчості особистості зорієнтовує всі системоутворювальні та процесуально-функціональні компоненти педагогічного процесу на формування людини-творця, суб'єкта власного життя і соціальної творчості.

Потрібно знайти відповіді на наступні запитання:

- Які завдання стоять сьогодні перед системою освіти?
- Які провідні ідеї педагогіки життєтворчості?
- Яку структуру позашкільного управління ви пропонуєте, щоб досягти мети – створення позитивного емоційного та психологічного настрою та творчої атмосфери в загальношкільному колективі, забезпечення інтелектуальної зайнятості та захопленості в педагогічному середовищі?

це завдання виконується у командах, результати оформлюються у формі «щоденника Новатора», який потім у творчій формі презентується.

Вправа 2. «Модель майбутнього та місце в ньому самоврядування»

Мета етапу тренінгу: Евристичне моделювання майбутньої системи самоврядування.

Обладнання: блокноти, ручки, папір А2, маркери, фломастери.

Хід проведення вправи:

Учасникам дається завдання розробити проект системи самоврядування в дитячому оздоровчому таборі, побудованій на засадах педагогіки життєтворчості особистості.

Вправа 3. «Захист творчого проекту»

Мета етапу тренінгу: Презентація моделі самоврядування “Якби я був директором табору”.

Обладнання: стенди.

Хід проведення вправи:

1. Кожна команда презентує свій проект.
2. Вироблення загальної робочої моделі самоврядування умовах дитячого оздоровчого табору та розробка плану запровадження її у життя.

Вправа 4. «Тріумфальна мить»

Обладнання: грамоти, медалі.

Хід проведення вправи:

Обговорення по колу результатів збір-старту.

Нагородження учасників грамотами та медалями за участь та творчі досягнення.

За матеріалами: Організація самоврядування учнів / К. Пузиревич //

Соціальний педагог – 2009. – № 9;

Спецвипуск газети „Завуч” „Обдаровані діти”. – 2003. – №17-18.

Додаток Д

Поради батькам, які виховують обдаровану дитину

Найперше - потрібно любити свою дитину. Приймати дитину такою, якою вона є, беручи участь у її розвитку, підтримуючи, а не нав'язуючи свої інтереси, давати дитині можливість вибору. Для розвитку творчого потенціалу, як показали дослідження, необхідна не лише адекватна оцінка сил дитини, але трішки завищена, зазнаючи вона не виросте, зате у неї буде запас сил та впевненість при невдачах, до яких треба готувати змалку.

Батьки повинні бути прикладом, адже дитина свідомо переймає вашу манеру говорити, ходити, працювати, відповідальності за доручену справу. Кожен батько повинен пам'ятати правило: "Не зашкодь!" Адже обдарована дитина більш чутлива, ранима, тому потрібно давати вільний час для того, щоб побути дитині на самоті, поміркувати, пофантазувати. За допомогою тренінгів дати їй можливість глибоко зрозуміти себе та інших. Дорослі часто батьки повинні радитися із психологом щодо виховання обдарованої дитини.

Батьки повинні завжди пам'ятати, що для обдарованої дитини творчість є життєвою необхідністю. Тому дитину потрібно готувати до спостережливості, наполегливості, формувати вміння доводити почату справу до кінця, працелюбність, вимогливість до себе, задоволення від процесу творчості, терпляче ставлення до критики, впевненості при невизначеності, гордості і почуття власної гідності, чуливість до аналізу моральних проблем.

Батьки також повинні усвідомлювати, що надзвичайно велика роль у процесі формування особистості обдарованої дитини належить волі. Вольові риси є стрижневими рисами характеру, адже за наявності мети, яку особистість досягає в житті, долаючи перешкоди, є цілеспрямованим життям. Цілеспрямовані люди знаходять своє щастя в житті, вони вміють поставити перед собою чітку, реальну мету. Прагнення досягти своєї цілі робить людину рішучою та наполегливою. І.Павлов стверджував, що у

вольової людини труднощі лише збільшують бажання реалізувати свою мрію. Вони вміють стримати себе, володіють терпінням, витримкою, вміють контролювати свої почуття за наявності перешкод. Ініціативність і творчість поєднані з наполегливістю, рішучістю та витримкою, допомагають обдарованим дітям самореалізуватися.

Отже, батьки покликані допомогти дитині відкрити її життєве покликання, реалізувати себе як особистість. Вони не мають права втратити обдаровану дитину, бо, втрачаючи талант, обдарування, здібність, вони втрачають майбутнє. Тому батьки повинні бути терплячими, безмежно вірити в дитину, тоді ця дитина виросте хорошою творчою людиною.

<http://www.kristti.com.ua/>

Додаток Е
Діагностичні методики

Додаток Е.1

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОТРЕБНОСТИ В ДОСТИЖЕНИЯХ
(НА БАЗЕ ТЕСТА Ю. ОРЛОВА)**

Потребность в достижениях – стремление человека превзойти уже достигнутый уровень исполнения той или иной деятельности, соревнование в этом с самим собой или другими. Потребность в достижениях связана с уровнем притязаний личности и поддерживает процесс формирования и постановки жизненных целей: она лежит в основе настойчивости при преодолении препятствий. В целом, ее можно охарактеризовать как общее стремление к «улучшению».

Лица с высоким уровнем потребности в достижениях отличаются, как правило, следующими чертами:

- настойчивостью в достижении своих целей;
- неудовлетворенностью достигнутым;
- постоянным стремлением сделать дело лучше, чем раньше;
- склонностью сильно увлекаться работой;
- стремлением в любом случае пережить удовольствие успеха;
- неспособностью плохо работать;
- потребностью изобретать новые приемы работы в исполнении самых обычных дел;
- отсутствием духа соперничества, желанием, чтобы и другие вместе с ними пережили успех и достижение результата;
- неудовлетворенностью легким успехом и неожиданной легкости задачи;
- готовностью принять помощь и помогать другим при решении трудных задач, чтобы совместно испытать радость успеха.

Инструкция: в анкете 22 утверждения. На каждый вопрос отвечайте «да» или «нет». Старайтесь оделать это по возможности быстро.

1. Я считаю, что успех в жизни больше зависит от случая, чем от расчета.
2. Если я лишусь любимого дела, жизнь для меня потеряет смысл.

3. Для меня в любом действии важно его исполнение, а не конечный результат.
4. Думаю, что люди больше страдают от неприятностей на работе, чем от плохих отношений с близкими.
5. По-моему, большинство людей живет далекими целями, а не близкими.
6. В моей жизни больше успехов, чем неудач.
7. Мне больше нравятся эмоциональные люди, чем деятельные.
8. Даже выполняя обычную работу, я стараюсь улучшить некоторые ее элементы.
9. Если я поглощен мыслями об успехе, то могу забыть о мерах предосторожности.
10. Родители считали меня ленивым ребенком.
11. Считаю, что в моих неудачах повинны скорее обстоятельства, чем я сам.
12. Мои родители слишком сильно контролировали меня.
13. Во мне больше терпения, чем способностей.
14. Лень, а не сомнение в успехе часто заставляет меня отказываться от своих намерений.
15. Мне кажется, что я уверенный в себе человек.
16. Я могу рискнуть ради большого успеха, даже если шансы не в мою пользу.
17. Я не отличаюсь усердием.
18. Когда мои дела идут гладко, я становлюсь особенно энергичным.
19. Если бы я был журналистом, то писал бы скорее об интересных технических новинках и изобретениях, чем о путешествиях.
20. Мои близкие обычно не поддерживают моих планов.
21. Мои требования к уровню жизни ниже, чем у моих друзей.
22. Мне кажется, что во мне больше настойчивости, чем способностей.

Обработка результатов: присваивайте балл каждому ответу «да» на вопросы 2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22 и каждому ответу «нет» на вопросы 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 20.

Показателем уровня потребности в достижениях является общая сумма баллов, которая лежит в пределах от 2 до 22.

Размах индивидуальных баллов по этой методике довольно широк: от 2 до 22. Статистическое сравнение средних величин показывает, что у женщин потребность в достижениях выше, чем у мужчин.

Додаток Е.2

«МОТИВАЦИЯ УСПЕХА И БОЯЗНЬ НЕУДАЧИ» (НА БАЗЕ ТЕСТА А. РЕАНА)

Инструкция. Отвечая на нижеприведенные вопросы, необходимо выбрать один из ответов – «да» или «нет». Если вы затрудняетесь с ответом, то вспомните, что «да» подразумевает как явное «да», так и «скорее да, чем нет». То же относится и к ответу «нет». Отвечать на вопросы следует достаточно быстро, подолгу не задумываясь. Ответ, первым пришедший в голову, как правило, является и наиболее точным.

1. Я всегда ориентируюсь только на успех.
2. Активность свойственна мне во всем.
3. Я инициативный человек.
4. Отказываясь от чего-либо, я всегда мотивирую свой отказ.
5. Я часто неправильно оцениваю себя в деятельности: завышаю или занижаю свои возможности.
6. Перед трудностями, как правило, не отступаю, а пытаюсь с ними бороться.
7. При чередовании успехов и неудач обычно я переоцениваю свои успехи.
8. Моя деятельность зависит главным образом от меня, и я сам несу ответственность за результат.
9. Если я должен решить трудную задачу за ограниченное время, результативность моей работы ухудшается.
10. Упорство и настойчивость – характерные для меня качества.
11. Я строю планы на далекое будущее.
12. Я склонен взвешивать все за и против при принятии опасных решений.
13. Для достижения хорошего результата в работе мне нужен внешний контроль.
14. У меня средний уровень притязаний и адекватная самооценка.
15. При неудачах у меня опускаются руки.
16. При чередовании успехов и неудач обычно я переоцениваю свои неудачи.
17. Я что-либо планирую только на ближайшее будущее.

18. Ограничение времени выполнения сложного задания способствуют мобилизации моих внутренних ресурсов.
19. Неудачи не выбивают меня из колеи.
20. Собственный выбор повышает интерес к задаче, даже если она слишком трудна.

Обработка результатов: 1 балл получают ответы «да» на вопросы 1, 2, 3, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 18, 19, 20: ответы «нет» на вопросы 4, 5, 7, 9, 13, 15, 17.

Подсчитывается общее количество баллов. Если испытуемый набирает от 1 до 7 баллов, то диагностируется мотивация на неудачу (боязнь неудачи). Если он набирает от 14 до 20 баллов, то диагностируется мотивация на успех (надежда на успех). Если количество набранных баллов в пределах от 8 до 13, то следует считать, что мотивационный полюс не выражен. При этом 89 баллов – ближе к боязни неудачи, а 1213 баллов – ближе к мотивации успеха.

Джерело: Архипова И. Лучшие тесты самодиагностики личности старшеклассников и студентов: / И. Архипова // СПб: Наука и техника, 2009.

Додаток Е. 3

ЕКСПРЕС-МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ КРЕАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ (В. Костів)

Для забезпечення ефективної діяльності практичного психолога, соціального педагога в загальноосвітній школі виникла нагальна потреба автоматизації їх рутинних операцій, що стосуються психологічного діагностування та консультування (інструктаж обстежуваного, пред'явлення стимулів та реєстрація відповідей респондента, ведення протоколу, обрахунки результатів тощо). За рахунок такої автоматизації підвищується рівень стандартизації, точність і швидкість отримання вихідних діагностичних даних, оперативність обробки інформації, можливість у стислі терміни проведення масштабних психодіагностичних обстежень. Усе це разом сприяє різним стратегічним і тактичним цілям і завданням загальноосвітньої школи, а в практичному плані моніторингу розвитку особистісних якостей школярів, професійному психологічному відбору й професійному самовизначенню особистості.

Проте, сучасна загальноосвітня школа не має такого оперативного комп'ютерного психодіагностичного інструментарію. Практичні психологи й соціальні педагоги користуються окремими комп'ютерними психодіагностичними розробками російських вчених, які більшою мірою проникають у школу не від Міністерства освіти й науки України, а через діяльність окремих ентузіастів і комерційних ділків. Шкідливість використання такого продукту очевидна: українські школярі не усвідомлюють значення конструкту, закладено в твердженнях російськомовних тестів, і об'єктивність такого обстеження не завжди видається правомірною.

Сьогодні в Україні постало невідкладною справою серйозно зайнятись комп'ютеризацією сучасною загальноосвітньої школи, розробкою новітніх комп'ютерних технологій із можливостями генерувати й реалізувати нові види психодіагностичних експериментів, по-новому організувати стимульну послідовність, реєструвати раніше не доступні параметри реакцій обстежуваних, оформляти психодіагностичні методики в різні види ігор тощо. Саме постановка таких складних завдань, нерозробленість їх у сучасній науці послужили метою цієї статті, завданням якої є опис програми оперативного комп'ютерного тестування рівня сформованості креативної культури особистості.

Якщо креативність є науково сталою категорією в психологічній і педагогічній науках, то саме поняття „креативність” ще не знайшло гідної дефініції у відповідних словниках і не має достатньої наукової інтерпретації в психології творчості. І це, незважаючи на те, що проблема креативності вивчається достатньо інтенсивно: десятки науково-дослідних робіт тією чи іншою мірою торкаються різних аспектів наукової творчості – дотепер погляди на цю проблему настільки утаємничені, що частіше розвиваються різні прикладні питання формування креативності, без урахування її сутнісних характеристик [2, 3, 4, 5].

В обґрунтуванні діагностики креативності особистості скористаємось дослідженнями представників системно-синергетичного підходу, які трактують аналіз суспільних процесів і явищ на основі таких параметрів як системність, цілісність, структурність, функціональність, нелінійність, нерівноважність, нестійкість, незворотність (Князева Є., Курдюмов С., 2002; Чалий І., 2001, ін.). Зусилля представників цих напрямів у поєднанні з положеннями творців культурно-історичної психології, крос-культурної психології (А. Асмолов, М. Беннет, Л. Виготський, В. Зінченко, Е. Касіпер, М. Коул, Д. Мацумото, Г. Тріандіс та ін.), визнання ними культури як психологічного конструкту [5, 405] дало змогу по-новому трактувати структуру як загальної, так і окремих культур особистості [Кос].

Покажемо можливості психодіагностичного інструментарію, сконструйованого на основі системно-синергетичної моделі креативної культури особистості. Креативна культура особистості визначається нами як інтегральна системна властивість, що характеризується мірою сформованості суспільно-значущих якостей креативу,

генетично заданих і соціально набутих у результаті дії механізму внутрішньої ціннісно-нормативної регуляції креативної поведінки та зовнішніх креативних відносин особи в процесі її життєдіяльності та самореалізації [1]. Тобто, креативна культура особи складає інтегральне утворення, особистісну властивість, яка містить три підсистеми цілісної системи інтегративних креативних якостей особистості.

Для діагностики рівня сформованості інтегративних якостей кожної з підсистем нами розроблено відповідні опитувальники, які дають змогу оперативно встановити рівень сформованості якостей креативної культури особистості, на основі технології „Кваліметричний профіль”, в основу якої покладено розробки в сфері стратегічного менеджменту і кваліметрії, виконані доктором економічних наук Г. Дмитренком. Експрес-методика виявлення креативних якостей особистості, побудована на основі технологічного інструментарію „Кваліметричний профіль” (автори В. Костів, Л. Барабашук, О. Протас), містить опитувальники, які дають змогу визначити співгармонійність виділених якостей на рівні трьох підсистем: 1) моделі креативної поведінки особистості (умовна назва „Опитувальник МП (моделі поведінки)”; 2) спрямованості креативної поведінки (умовна назва „Опитувальник СФ (системна функція)”; 3) креативних якостей (умовна назва „Опитувальник КЯ (креативні якості)”; 4) креативних відносин особистості (умовна назва „Опитувальник КВ (креативні відносини)”. У результаті можна встановити коефіцієнт співгармонійності розвитку креативних якостей і загальний профіль креативної культури особистості.

Наведемо зміст означених методик. У табл. 1 показано, в якості зразка, ознаки, критерії (вагу та оцінку) рівня сформованості креативних відносин у такому симптомокомплексі, як дискурсивність (прояви здібності, аналітичності, синтетичності, ірраціональності, асоціативності), а в табл. 2 – опитувальник для виявлення креативних якостей особистості старшокласника.

Загальна вага всіх означених елементів методики становить 1,0 бала, з них: блоки „моделі поведінки” і „системної функції” – по 0,2 бала; блоки креативних відносин та креативних якостей – по 0,3 бала. Поточне оцінювання елементів за кожною методикою здійснюються згідно з означеними в методиці критеріями: якість проявляється завжди (1,0 бал); більшою мірою, часто проявляється (0,6 бала); якість проявляється ситуативно, від випадку до випадку (0,4 бала); якість слабо проявляється (0,2 бала); якість не проявляється, виступає в протилежному значенні (0,0 балів); володіє всіма переліченими нижче якостями (1,0 бал); має 4 з перелічених вище якостей (0,8 бала); має 3 із перелічених вище якостей (0,4 бала); має 2 і менше з перелічених вище якостей (0,0 балів).

Таблиця 1

Критерії креативних якостей особистості (вага, оцінка)

№	Фактор	Критерії фактору дискурсивності	Значущість
1	Прояв здібності Вага 0.06	1. Завжди проявляє обдарування, природний нахил до чогось, здатність виконувати щось	1.0
		2. Більшою мірою здібний, здатний виконувати щось	0.6
		3. Здібність виявляє ситуативно, від випадку до випадку	0.4
		4. Рідко виявляє здібність	0.2
		5. Ніколи не виявляє здібність	0.0

Продовження таблиці

2	Прояв аналітичності Вага 0.06	1. Завжди проявляє аналітичні здібності, здатність розчленувати ціле на частини	1.0
		2. Більшою мірою здатний до аналітичності	0.6
		3. Аналітичність проявляє ситуативно	0.4
		4. Рідко проявляє аналітичність	0.2
		5. Ніколи не проявляє аналітичності	0.0
3	Прояв синтетичності Вага 0.06	1. Завжди проявляє синтетичні здібності, здатність з'єднувати ціле з частин	1.0
		2. Більшою мірою здатний до синтетичності	0.6
		3. Синтетичність проявляє ситуативно	0.4
		4. Рідко проявляє синтетичність	0.2
		5. Ніколи не проявляє синтетичності	0.0
4	Прояв ірраціональності Вага 0.06	1. Завжди здатний інстинктивно виявляти істину, пізнавати інколи не розумом чи логікою, а інтуїцією	1.0
		2. Більшою мірою здатний пізнавати інтуїцією, ніж розумом	0.6
		3. Ірраціональність проявляє ситуативно	0.4
		4. Рідко проявляє ірраціональність	0.2
		5. Ніколи не проявляє ірраціональності	0.0
5	Прояв асоціативності Вага 0.06	1. Завжди здатний сприймати об'єктивні зв'язки між предметами і явищами, легко вживати асоціативні думки, суб'єктивні образи	1.0
		2. Здебільшого проявляє здатність до асоціативних зв'язків, суб'єктивних образів	0.6
		3. Асоціативність проявляє ситуативно	0.4
		4. Рідко проявляє асоціативність	0.2
		5. Ніколи не проявляє асоціативності	0.0

Наведемо зміст опитувальника, призначеного для встановлення співгармонійності потребової сфери (потреби, інтереси, бажання), ціннісно-нормативної

Таблиця 2

Опитувальник для виявлення рівня сформованості креативних якостей

№ п п	Прояви якостей	Проявляється завжди (1.0)	Часто проявляється (0,6)	Проявляється ситуативно, від випадку (0,4)	Слабо проявляється (0,2)	Виступає в протилежному значенні (0,0)
I	Дискурсивність					
1	Здібність					
2	Аналітичність					
3	Синтетичність					
4	Ірраціональність					
5	Асоціативність					
II	Іррелевантність					
1	Гнучкість					
2	Оригінальність					
3	Допитливість					
4	Побіжність					
5	Фантастичність					

III	Нерегламентованість					
1	Інтуїтивність					
2	Спонтанність					
3	Незапланованість					
4	Раптовість					
5	Мимовільність					
IV	Продуктивність					
1	Компетентність					
2	Багатогранність					
3	Наполегливість					
4	Ретельність					
5	Організованість					
V	Рефлексивність					
1	Сенситивність					
2	Спостережливість					
3	Емпатійність					
4	Незалежність					
5	Адаптивність					

сфери (норми, цінності, ідеали), рівня домагань і самооцінки, мотиваційної сфери (установки, стимули, мотиви), які розглядаються основними компонентами першої підсистеми цілісної системи креативної культури особистості – підсистеми внутрішньої ціннісно-нормативної регуляції поведінки особистості. Структура опитувальника містить: 1-5 питань – оцінка потребової сфери, 6-10 – ціннісно-нормативної сфери, 11-15 – рівня домагань і самооцінки, 16-20 – мотиваційної сфери. Вага кожної п'ятірки питань становить 0,05 бала (0,2/4).

Коефіцієнт гармонійності в блоці „Модель поведінки” дорівнює середній оцінці (самооцінці), виставленій респонденту (-ом) за дотримання однієї, особисто обраної ним моделі поведінки. Наприклад, якщо середня оцінка за виконання обраної моделі „МП” склала 0,86, то коефіцієнт гармонійності по цьому блоку також складатиме 0,86. Це означає, що з обраною роллю респондент справляється на 86%.

Опитувальник МП „Модель поведінки”

1. Завжди відчуваю потребу нового, розв'язання нестандартним способом завдання, ситуації.
2. Надаю перевагу задоволенню власних інтересів і бажань, ніж інструкціям.
3. Охоче виконую завдання, пов'язані зі самостійним пошуком рішень.
4. Свідомо й цілеспрямовано формую свої потреби на основі різних прагнень.
5. Прагну досягти високої майстерності в тому, чим займаюся, що люблю робити.
6. Не сприймаю норми поведінки, якщо вони суперечать власним переконанням, або сприймаю частково.
7. Вмію ставити певні цілі й досягати їх виконання, не зупиняюся на досягнутому, мої переконання збігаються з моїми вчинками.
8. Керуюсь у житті взірцями досконалості, образами бажаного та уявлюваного майбутнього.
9. Часто розв'язую суперечливі ситуації на основі внутрішньої спонуки, зіставлення норм, зразків, ціннісних переконань.
10. Не визнаю вузьких „рамок”, які існують в оточенні.
11. Усвідомлюю значення свого „Я”, адекватно сприймаю себе в різних ситуаціях діяльності та поведінки, проявляю самоповагу.
12. На зауваження і критику реаую без надмірних образ.
13. Реально розраховую свої можливості при виконанні певної роботи чи мети.
14. Здатний контролювати свої вчинки, готовий вносити корективи чи змінювати вид діяльності.

15. У розв'язанні ситуативних проблем мені часто підказує здогад, інтуїція, раптове „осаяння”.

16. У більшості зі своїх вчинків розумію значення певної потреби, мотиву.

17. Здатний порівнювати зовнішні стимули (оточення) і внутрішні спонуки, приймати усвідомлені рішення.

18. Часто дію спонтанно, без запланованості.

19. Не переносю рутини, постійно шукаю нові підходи.

20. Більше керуюся принципом „хочу і можу”, ніж „треба і буду”.

У табл. 3 подані критерії та вага факторів гармонійності за чотирма видами креативної спрямованості: програмування – дивергенція, синхронізація – конвергенція, корекція – конвергенція, ефектор – дивергенція. Креативна спрямованість особистості передбачає узгоджене конвергентне (у коловій моделі всередину – синтез, з'єднання ознак, властивостей) і дивергентне (спрямованість назовні – аналіз, роз'єднання ознак і властивостей) виконання чотирьох системних функцій: програматор – відстеження змін у зовнішньому світі, синхронізатор – виконання внутрішніх оперативних завдань, коректор – виконання внутрішніх стратегічних завдань, ефектор – надання послуг, реалізація проектів.

Результатом обробки оцінок є коефіцієнт гармонійності по кожному блоку і загальний коефіцієнт гармонійності, що показує, наскільки повно респондент реалізує свій креативний потенціал, наскільки органічно проявляється співгармонійність усіх креативних якостей особистості. Спочатку по кожному респонденту визначаються середні арифметичні значення кожного фактору. Далі для кожного респондента вираховуються коефіцієнти гармонійності по кожному блоку, а також загальний коефіцієнт гармонійності:

$$K_{\text{гарм}} = \sum K_{\text{гарм блоку}} \times \text{вага блоку}$$

Після виконання розрахунків для кожного респондента роздруковуються результати оцінки виконання респондентом кваліметричного профілю. У цих результатах відображаються: середні оцінки по кожному фактору; $K_{\text{гарм}}$ по кожному блоку; загальний $K_{\text{гарм}}$; список респондентів у порядку зменшення загального $K_{\text{гарм}}$ (рейтинг самореалізації). Фіксування динаміки цих показників, наприклад, за декілька місяців дає змогу зробити відповідні висновки для коректування своєї креативної поведінки. Програма „KkTester”, складена на цій основі, призначена для зручного і швидкого комп'ютерного тестування креативних якостей у процесі оцінювання і самооцінювання. За її допомогою можна зручно обирати відповідний тест, а також розширювати спектр їх застосування в процесі діагностики співгармонійного розвитку інтегративних якостей креативної культури особистості. Результати обстежень оперативно заносяться в базу даних, мають можливості довготривалого зберігання та анонімного використання. Експрес-методика призначена для обстеження старшокласників і студентів у процесі їх професійного самовизначення й самовдосконалення.

Основні переваги цієї програми: можливість роботи з файлами будь-якого об'єму; невибагливість до апаратної конфігурації комп'ютера; оптимальний об'єм; стабільність у роботі; практичний психолог може вільно використовувати програму без необхідності придбання ліцензії чи реєстрації.

Покажемо результати обстежень однієї з абітурієнток Прикарпатського національного університету, а також проведені розрахунки за отриманими даними рейтингу самореалізації в сфері креативної культури особистості.

Таблиця 3

СИСТЕМНА ФУНКЦІЯ (ВАГА = 0,2)			
№	Фа к- тор	Критерії фактору гармонійності	Значу щість

1.	Програмування, дивергенція	<p>1. Володіє всіма переліченими нижче якостями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • з дитинства й дотепер подобається розглядати предмети, речі, розбирати їх, вивчати детальніше; • любить розпізнавати, розгадувати внутрішній зміст, складові частини предмета, речі, явища; • легко вдається процес розкладання, розчленування цілого, розщеплення ознак і властивостей предмета, явища на частини; • любить подумки виділяти певні ознаки, властивості предмета, явища; • подобається знаходити різні якості і властивості в предметі, явищі. <p>2. Має 4 з перелічених вище якостей. 3. Має 3 з перелічених вище якостей. 4. Має 2 і менше з перелічених вище якостей.</p>	<p>1,0</p> <p>0,8 0,4 0,0</p>
2.	Синхронізація, конвергенція	<p>1. Володіє всіма переліченими нижче якостями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • любить реально чи подумки возз'єднувати ціле з частинок, з'єднувати різні елементи, сторони об'єкта в єдине ціле; • любить вишукувати схожість, подібність, паралелі, відповідності до чогось, ототожнювати предмети, речі; • вміє виділяти загальне з багатьох часткових явищ, легко вдається пояснювати нові поняття шляхом частково подібних знайомих понять; • може легко зробити логічний вивід певного положення на основі деяких достовірних тверджень-посилань; • любить переносити вже сформовані свої знання, уміння, навички на нові завдання й ситуації. <p>2. Має 4 з перелічених вище якостей. 3. Має 3 з перелічених вище якостей. 4. Має 2 і менше з перелічених вище якостей.</p>	<p>1,0</p> <p>0,8 0,4 0,0</p>
	Корекція, конвергенція	<p>1. Володіє всіма переліченими нижче якостями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • може легко виділити певну ознаку, властивість на фоні інших; • любить поєднувати окремі процеси в єдине ціле, відмінне від суми їх елементів; • легко встановлює подібності між предметами, явищами; • легко виокремлює збіг ознак, властивостей у явищах, не пов'язаних між собою, незалежних. • легко розпізнає в неоднорідних предметах, явищах подібні ознаки, властивості. <p>2. Має 4 з перелічених вище якостей. 3. Має 3 з перелічених вище якостей. 4. Має 2 і менше з перелічених вище якостей.</p>	<p>1,0</p> <p>0,8 0,4 0,0</p>
4	Досягнення кінцевого ефекту, дивергенція	<p>1. Володіє всіма переліченими нижче якостями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • часто використовує не один, а систему методів і засобів для пізнання процесу, явища; • любить подумки виділяти і створювати уявні, нереальні образи; • часто відшукує передумови нового в старому, утворюючи нове на основі цього; • у судженнях більше вживає не конкретні, а абстрактні речі; • вміє відокремити істотні властивості предметів і явищ від несуттєвих, другорядних. <p>2. Має 4 з перелічених вище якостей. 3. Має 3 з перелічених вище якостей. 4. Має 2 і менше з перелічених вище якостей.</p>	<p>1,0</p> <p>0,8 0,4 0,0</p>

I етап – визначення коефіцієнту гармонійності за блоком креативних якостей: всі 25 креативних якостей діляться на 5 симптомокомплексів (по 5 якостей), таким чином,

вага одного симптомокомплексу становить $0.3 : 5 = 0.06$; всередині кожного симптомокомплексу 5 якостей, тому коефіцієнт гармонійності п'яти якостей має вагу: $0.06 : 5 = 0,012$.

За формулою $K_{\text{симпт.}} = V_{\text{як.}} \times O_{\text{як.}} / 0.06$ визначаємо коефіцієнти гармонійності за кожним симптомокомплексом.

$$K_{\text{симпт.1}} = (0.012*0.6+0.012*0.4+0.012*0.4+0.012*0.6+0.012*1.0) / 0.06 = \mathbf{0.6}$$

$$K_{\text{симпт.2}} = (0.012*0.4+0.012*0.6+0.012*0.2+0.012*0.2+0.012*0.6) / 0.06 = \mathbf{0.4}$$

$$K_{\text{симпт.3}} = (0.012*1.0+0.012*1.0+0.012*0.6+0.012*0.4+0.012*0.4) / 0.06 = \mathbf{0.68}$$

$$K_{\text{симпт.4}} = (0.012*0.6+0.012*0.6+0.012*0.4+0.012*0.4+0.012*0.4) / 0.06 = \mathbf{0.48}$$

$$K_{\text{симпт.5}} = (0.012*1.0+0.012*1.0+0.012*1.0+0.012*0.6+0.012*1.0) / 0.06 = \mathbf{0.92}$$

Як засвідчують результати цих підрахунків, найвищий коефіцієнт креативних якостей респондентки К.М. отримано в сфері якостей блоку рефлексивності (0,92), трохи нижчий – блоку нерегламентованості (0,68) і значно нижчий – блоку іррелевантності (0,4) та продуктивності (0,48).

Далі визначаємо загальний коефіцієнт гармонійності блоку креативних якостей за формулою: $K_{\text{блоку}} = \sum (K_{\text{симпт.}}^n * V_{\text{симпт.}}) / V_{\text{бл.}}$ Він становить:

$$K_{\text{бл}} = (0.6*0.06+0.4*0.06+0.68*0.06+0.48*0.06+0.92*0.06) / 0.3 = \mathbf{0.62}$$

Це означає, що, за самооцінкою абітурієнтки К.М., загальний коефіцієнт блоку креативних якостей виявився достатньо високим (0,62), проте його величина зумовлена в основному за рахунок блоку рефлексивності. Отримані недостатні результати за блоками іррелевантності та продуктивності показують, що такі якості як побіжність, гнучкість, допитливість, організованість потребують додаткового стимулювання чи активізації для успішної і ефективної діяльності. При недостатньому вираженні цих якостей абітурієнтка зустрічатиме певні труднощі у сферах життя, де потрібні саме вищенаведені якості.

II етап. Коефіцієнт гармонійності блоку „Креативні відносини” визначається за такими параметрами: пізнавальний, афективний та регулятивний компоненти креативного ставлення за окремою якістю. Ці компоненти від загальної ваги (0,3) отримують вагу 0,09, що становитиме разом 0,27. Решта частки (0,03) ділиться між тими компонентами, які респондент обирає як індивідуальний фактор: його ставлення у проявах цієї конкретної якості протягом останніх двох-чотирьох тижнів. Причому, якщо багато таких ставлень, то вибираються найяскравіші, що характеризуватиме більш позитивну сторону прояву цієї якості в респондента. Але, якщо прояву таких ставлень респондент не може згадати за останній період, то кількість індивідуальних чинників зменшується до одного чи не фіксується взагалі. Тоді вага згаданих трьох компонентів зводиться до 0,1 і вже не становитиме 0,09.

У таблиці 4 містяться дані оцінок респонденти К.М. Прояви відносин (П – пізнавальний компонент, А – афективний компонент, Р – регулятивний компонент, І – індивідуальний чинник) у сфері відповідних якостей (Зд – здібності, Ан – аналітичність, Син – синтетичність, Ір – ірраціональність, Ас – асоціативність, Гн – гнучкість, Ор – оригінальність, Доп – допитливість, Фан – фантастичність, Інт – інтуїтивність, Сп – спонтанність, Не – Незапланованість, Рап – раптовість, Ми – мимовільність, Ком – компетентність, Баг – багатогранність, Нап – наполегливість, Рет – ретельний, Ор – організованість, Сен – сенситивність, Сп – спостережливість, Ем – емпатійність, Нез – незалежність, Ад – адаптивність) отримують відповідну оцінку з боку респондента. Як бачимо, К.М. назвала тільки два індивідуальні чинники й оцінила ці дві ситуації майже за кожною з виділених 25 якостей (перший чинник – організація та підготовка класу до Новорічного вечора в школі; другий чинник – участь в обласному турнірі шкільних команд КВН).

Таблиця 4

Самооцінка рівня прояву креативних відносин (респондентка К.М.)

	Зд	Ан	Син	Ір	Ас	Гн	Ор	Доп	Фан	Ін	Сп	Не
П	0.8	0.8	0.8	0.4	1	0.8	1	0.8	0.8	1	0.8	0.4
А	1	0.4	0.8	0.8	1	0.8	0.8	0.4	0.8	1	0.8	0.4

Р	0,8	0,4	0,8	0,8	0,8	0,4	0,8	0,4	0,8	1	1	0,8
I	0,8	0,4	0,4	0,4	0,8	0	0,4	0,8	0,8	0,8	0,4	0,4
I	1	-	0,8	0,4	0,4	0,8	1	0,8	0,4	1	1	0,8
К	0,87	0,51	0,78	0,64	0,9	0,64	0,85	0,56	0,78	0,97	0,87	0,59
	Рап	Ми	Ко	Баг	Нп	Ре	Ор	Сен	Сп	Ем	Нез	Ад
П	0,8	0,4	1	1	1	0,8	0,8	1	1	1	1	1
А	0,4	0,8	0,4	0,8	0,4	0,4	0,4	1	1	1	1	1
Р	1	1	0,8	0,8	0,4	0,8	0,8	1	1	1	1	0,8
I	0,8	0,4	0,8	0,8	0,8	0,4	0,4	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
I	0,8	1	0,4	0,4	0,8	0,8	0,8	0,4	0,8	0,8	0,4	0,4
К	0,74	0,73	0,72	0,84	0,62	0,66	0,66	0,96	0,98	0,98	0,96	0,9

$$K_{\text{гарм}} = K_{\text{як}} \times V_{\text{як}} / O_{\text{бл.}} = 0,746$$

За результатами підрахунків, коефіцієнти гармонійності креативних відносин у сфері відповідних якостей визначились такими (див. графу К в табл. 3.3): найвищі результати отримані за ставленнями у сфері спостережливості та емпатійності (0,98), інтуїтивності (0,97), сенситивності і незалежності (0,96), асоціативності та адаптивності (0,9), здібності і спонтанності (0,87), оригінальності (0,85), багатогранності (0,84).

Найнижчими, хоча й достатньо високими коефіцієнтами гармонійності виявилися у сфері аналітичності (0,51), допитливості (0,56), незапланованості (0,59), наполегливості (0,62), ірраціональності й гнучкості (0,64), організованості та ретельності (0,66).

Зіставляючи отримані результати в цьому блоці, можна помітити що респондентка К.М. досить високо самооцінює свої здібності у блоку рефлексивності (спостережливості, емпатійності, сенситивності, незалежності й адаптивності), адже всі якості цього блоку отримали коефіцієнт вище 0,9.

Другий висновок стосується ставлень респондентки К.М. у сфері креативних якостей блоку продуктивності: отримані найнижчі результати (в зіставленні з іншими блоками) за трьома з п'яти параметрів (наполегливості, ретельності, організованості) засвідчують про те, що К.М. трохи важче буде проявити себе в результативності своїх креативних якостей, оскільки сама здатність респонденти до рефлексивності, ще не може гарантувати необхідних високих результатів у продуктах її творчої життєдіяльності, тим більше, що деякі інші параметри, наприклад аналітичність (0,51), допитливість (0,56) та компетентність (0,72) так само виявились найнижчими у ставленнях респонденти К.М.

III і IV етапи. Аналогічно визначаємо коефіцієнт гармонійності блоків „Модель поведінки” та „Системна функція” за формулами:

$$K_{\text{МП}} = \sum (V_{\text{МП}} * O) / V_{\text{бл.}}$$

$$K_{\text{МП}} = (0,8 \times 0,05 + 0,8 \times 0,05 + 0,4 \times 0,05 + 0,4 \times 0,05) / 0,2 = \mathbf{0,6}$$

$$K_{\text{СФ}} = \sum (V_{\text{СФ}} * O) / V_{\text{бл.}}$$

$$K_{\text{СФ}} = 1,0 \times 0,05 + 0,8 \times 0,05 + 0,8 \times 0,05 + 1,0 \times 0,05 / 0,2 = \mathbf{0,9}$$

V етап. Загальний коефіцієнт співгармонійності за всіма чотирма блоками становить: $K_{\text{заг}} = 0,62 \times 0,3 + 0,6 \times 0,2 + 0,75 \times 0,3 + 0,9 \times 0,2 = \mathbf{0,711}$

Загальні результати обстеження засвідчують про достатньо високий загальний коефіцієнт сформованості креативних якостей К.М. В основному він виявився таким завдяки безпосередньому включенню старшокласниці в систему креативних відносин. Для цього її спонукають достатньо високий рівень домагань (проявляється навіть деякий ступінь завищення самооцінки нею своїх креативних здатностей), значна зацікавленість і потреба прояву своїх творчих здібностей в естетичній сфері, природні задатки, генетично успадковані батьками, усвідомлення й зіставлення нею ціннісно-нормативних вимог і можливостей у реалізації своїх креативних здібностей (нагадуємо: коефіцієнт блоку „моделі поведінки” (0,6) близький до загального коефіцієнту сформованості креативної культури абітурієнтки (0,674). Простежується кореляційний взаємозв'язок між проявом креативних ставлень старшокласниці та рівнем

сформованості відповідних креативних якостей. Так, коефіцієнт гармонійності окремих відносин і якостей корелюють між собою: коефіцієнти ставлень у сфері таких якостей як спостережливість та емпатійність (0,98), інтуїтивність (0,97), сенситивність і незалежність (0,96), асоціативність і адаптивність (0,9), здібність і спонтанність (0,87), оригінальність (0,85), багатогранність (0,84) відповідають коефіцієнтам блоку якостей рефлексивності (0,92) та нерегламентованості (0,68), завдяки чому й зафіксована така взаємозалежність.

Необхідно також підкреслити творчі можливості абітурієнтки завдяки прояву високого коефіцієнту її креативної спрямованості: коефіцієнти конвергенції-синхронізації, конвергенції-корекції становлять відповідно по 0,2. Але ще вищими є коефіцієнти дивергенції-програмування та дивергенції-ефектора – відповідно по 0,25. Це засвідчує в основному про дивергентну спрямованість у прояві її креативних якостей, що пронизує також і механізм ціннісно-нормативної регуляції креативної поведінки. У старшокласниці багаті креативні можливості завдяки процесам екстеріоризації (переходу внутрішньої креативної здатності у зовнішні різнобічні креативні дії-відношення). І навпаки, її достатньо висока конвергентна спрямованість завдає потенційні можливості засвоєння й творчого використання зовнішніх культурних процесів завдяки механізму інтеріоризації, що проявляються в сфері креативної культури К.М.

Підсумовуючи отримані результати, змалюємо загальний креативний профіль К.М. Її характеризує: 1) висока дивергентна й аналітична здатність породження багатства рішень на основі однозначних даних, пристосування до різноманітних умов життєдіяльності, використання системи методів і засобів для інтеграції передумов старого у становленні нового знання, предмету, процесу, явища; сформована вище середнього рівня конвергентна й синтетична здатність виокремлення в неоднорідних процесах, явищах (навіть певною мірою між собою не пов'язаних, незалежних) подібних ознак, з'єднання окремих процесів, явищ в єдине ціле, сукупно відмінне від суми своїх елементів; 2) свідоме й цілеспрямоване формування своїх потреб на основі різнобічних прагнень, охоче виконання завдань, пов'язаних зі самостійним пошуком рішення; тільки часткове сприйняття норм поведінки, коли вони суперечать її власним переконанням, вміння ставити цілі й досягати їх виконання, не зупинятися на досягнутому, збіг переконань з її вчинками, розв'язання суперечливих ситуацій переважно на основі внутрішньої спонуки, ціннісних переконань, невизнання вузьких рамок оточення; адекватне усвідомлення свого „Я”, сприйняття себе в різних ситуаціях, високий ступінь самоповаги, здатність контролювати свої вчинки, вносити корективи, здатність розв'язувати ситуативні проблеми на основі інтуїції, інсайту; усвідомлене значення своїх мотиваційних спонук, прояв спонтанних, незапланованих дій, скерування своїх вчинків принципами „хочу й можу”, аніж „треба і буду”; 3) високий ступінь включення в ситуативні дії-ставлення, які сприяли високому рівню сформованості її креативних якостей – спостережливості та емпатійності, інтуїтивності й асоціативності, сенситивності і незалежності, адаптивності і спонтанності, оригінальності й багатогранності.

Аналізуючи загальні результати, необхідно зазначити про широту отриманих даних. Зіставляючи їх разом, можна звертати увагу респондентки К.М. на ті об'єктивні сторони її креативних якостей, які допоможуть їй проявити себе в творчій діяльності, а також аналізувати ті аспекти нижчих результатів, над якими необхідно попрацювати, займаючись самовдосконаленням, включаючись у відповідні види креативних відносин із метою досягнення співгармонійності її креативних якостей, прямуючи до свого повного професійного самовизначення. Зокрема, для К.М. такими перспективами є корегування своєї вольової сфери, включення у відносини, які поглиблюють аналітичність, допитливість і побіжність мисленнєвих дій.